

## KÉPZŐMŰVÉSZEK LEVELESLÁDÁJA (1850–1951)

Ahhoz, hogy alaposabban megismerjük egy-egy alkotó művész lelkivilágát, s egyáltalán a lobogó elme lényét, nem támaszkodhatunk csupán az alkotásra mint végtermékre. Ez azt jelenti tehát, hogy pl. az elhunyt Konjović vagy Czóbel megszólalása a rádióban vagy a képernyőn igenis varázserővel hat még ma is, sőt egyre inkább úgy hat . . . Olyan életigazságokról, különös megfigyelésekről és értékítéletekről értesülhetünk, amelyek felette gazdagítják a hallgató érzélemlát. Így most már érthető, miért tulajdonítunk olyan nagy jelentőséget az alább közreadott (és a Szabadkai Történelmi Levéltárban válogatott) képzőművészeti tartalmú leveleknek is. Az alkotó művész gondolatainak nyomon követésével, a hiteles adatok feltárásával közvetlenebb kapcsolatba kerülünk magával a művel. Megtudjuk a részleteket s a mozaikkockák összeillesztése a háttérben mutatkozó „titkok”-ra derít fényt, az alkotás megszületésének folyamatát szemlélteti. Az itt csokorba szedett dokumentumok Szabadkához fűződnek, ami egyben azt jelenti, hogy a megnyilatkozások szélesebb vonatkozásban is tanulságosak.

*MAGYAR László*

## DOKUMENTUMOK

## 1.

Pest, 1850. január 10.

*Marastoni Jakab*<sup>1</sup>, az „első magyar festő academia alapítója és Tulajdonosa” felajánlja szolgálatait a királyi arckép megfestésére.

Igen Tisztelt Tanács!

Hírlap útján értésemre esvén hogy a tisztelt Tanács Ő Felsége kegyelmes Királyunk arcképét hivatal tereme számára megszerezni elhatározá, bátor vagyok a tisztelt Tanácsot alázatos ajánlatommal –, a nálam különféle nagyságban készen levő – Ő Felsége arcképeire figyelmeztetni, mellyeknek jól sikerült hasonlatáról meggyőződve, Pest városa Tanácsa szinte engem érdemesített megbízni, tereme számára Ő Felsége életnagyságú arcképe festésével.

A nálam készen levők:

Több életnagyságú mellkép német Generál tábori (:campagne) öltönyben szép aranyozott rámában a szállításhoz szükséges ládával

..... 100 pft

Életnagyságú térdig mellékdolgokkal, német Generál díszruhában 4 láb magas 3'3" széles, – aranyozott rámában, a ládával ... 350 pft mellyek műtermenben naponként láthatók.

Ha a tisztelt Tanács azonban más idomban kívánná a képet, levél vagy megbízott egyén által kérem a szükségeseket velem tudatni és semmit el nem mulasztandok az általános megelégedést megnyerhetni.

Miután művészeti szolgálatomat ajánlanám,  
maradok a Tisztelt Tanácsnak

Pesten, 1850. január 10-én

alázatos szolgálja

Marastoni Jakab

az első magyar festő academia alapítója és Tulajdonosa.

(Szabadkai Történelmi Levéltár [a továbbiakban: SzTL], 116. Polg. – II./1850)

## 2.

Pest, 1862. március 15.

*Jakobey Károly*<sup>2</sup> „festész” Szabadka polgármesterétől kér anyagi támogatást gróf Széchenyi István és Deák Ferenc arcképének befejezéséhez.

Tisztelt Tekts: Mukics úr!

Olyan bátor vagyok (miután munkálatom egy kissé még tart), szükséges költségeim fedezésére 300 oszt. ért: forintot kérni; hogy az aranyozónak a ráamákat, félig legalább kifizethessem; s új vállalataim alapítására, kell egy kis költség; – azért bátor vagyok e sommát alázatosan kérni, ne terhelhetnék azt mielőbb elküldeni, igen nagyon lekötelezne Tekintetes úr.

Deák Ferencz arczképén még kell eleget dolgoznom, de Gr. Szécsényi arc képe készen áll, a ráámák is meg lesznek e napokban.

Kegyes pártfogásába magamat alánlv, maradok alázatos tisztelettel

Pest, márcz 15. 862.

Br. Sándor úttza 19.

(*SzTL, Városi Tanács 1272/polg. 1862*)

Tekintetes úrnak szolgája

Jakobey Károly

festész.

## 3.

Szabadka, 1881. augusztus 11.

A városi gazdasági tanács engedélyezi a szabadkai születésű Mesterházy Kálmán festőnek, hogy műveiből kiállítást rendezzen.

Tekintetes gazd. Tanács!

Mesterházy Kálmán helyb. születésű festő előttem személyesen megjelenvén, miszerint itt helyt saját műveiből kiállítást rendezni szándékozik minthogy pedig erre a jelenleg üresen álló polgári leány iskola tantermei legalkalmasabbak lennének, azok közül egyet e hó végéig a kiállítás berendezésére átengedtetni kért.

Annak tekintetbe vételével, hogy kérelmező művész helyb. születésű s mint ilyen a lehetőségig pártolendő, azonfelül a kért termék az ingyenes kiállítás idejére üresen állanak: véleményem odajárul miszerint a többször említett termék egyike a kért célra neki átengedendő lenne.

Kelt Szabadkán 881 évi augusztus hó 11-én

Malachovszki László

(*SzTL, Városi Tanács 7063/polg. 1881*)

## 4.

Budapest, 1880. augusztus 3.

*Than Mór*<sup>3</sup> festőművész jelenti a városi tanácsnak, hogy Mária Terézia életnagyságú képét elkészítette és igényt tart a 800 Ft tiszteletdíjra.

Tekintetes városi tanács!

Van szerencsém jelenteni, hogy Czorda Bódog ö mlga közbenjárására tek: Malackovszky tanácsnok úr a t: városi tanács f. év március 11-én tartott ülésében tett ajánlata folytán Maria Theresia életnagyságú arcképének elkészítésével a tek: tanács által elől írott bízattván meg – ezen megtisztelő megbízatásnak elejét tettem – miután a fenn nevezett arcképet tökéletesen bevégeztem – melyet Czorda Bódog úr ó Méltósága meg is szemlélt, s hihetőleg ez ideig jelentését erről meg is tette; – az arany keret, mellynek elkészítésével Tausig itteni aranyozó bízattott meg, hasonlókép elkészült. –

Most azon kérdés merül tehát fel, mi történjék a képpel? – részemről az egy néhány nap múlva elküldhető lenne – azonban szó lévén arról is, valjon a kép itt kiállítassék-é vagy nem? Erre nézve meg kell jegyeznem, hogy a műcsarnokban az őszi kiállítás november és december havában lesz, s kiállítása esetén legfeljebb január hóban küldhetnék csak el – én ugyan a tek: tanács eziránt hozandó határozatához fogom tartani magam –, azonban igen óhajtanám, és alázattal kérném a kiállítás esetére is (mi által a kép átvétele csak januárban történhetnék), hogy a megszavazott 800 frt tiszteletdíjat a tek: tanács részemre utalványozni kegyeskednék – ha pedig az ki nem állíttatnék, úgy a kép rövid időni átadása után történhetnék az utalványozás. – Miután én jelenleg hosszabb időre Fiuméba utazom, itteni ügyeim elintézésével Perlaky Kálmán ügyvéd barátomat hatalmazom fel (lakik Budapest, Gizella tér 3.) ki is a netalán addig folyóvá teendő 800 frtot is át veendi hivatalos megbízatása folytán. –

Midőn jelentésem alázattal betérjesztem a tek: tanácsnak, kérelmem megújítva, és az irántam tanúsított bizalomért köszönetem kijelentve mély tisztelettel vagyok

A tek: városi tanácsnak

szolgája

Kelt Budapesten aug. 3. 1880.

Than Mór

(SzTL, Városi Tanács 5759/polg. 1880)

## 5.

Szabadka, 1912. augusztus 11.

Bencze Ferenc festőművész a szabadkai új városháza megfestésére tesz ajánlatot.

Tekintetes Városi Tanács!

Miután a város birtokában lévő régi városháza látképe tudomásom szerint a tanácsteremben, a faburkolat egyik ovális alakú kihagyásában lesz elhelyezve s ugyanott, a fal másik oldalán egy hasonló méretű kép helye üresen marad, bátor vagyok, a város új székháza látképének megfestésére ajánlatot tenni.

A monumentális épület az előtte elterülő gyönyörű és sokszínű virágágyaival valóban fenséges képet nyújt. Megfestését úgy tartanám ajánlatosnak, hogy új székházunk mint építészeti remekmű teljesen érvényesüljön s a kép háttérében városunknak – e rövid négy év alatti óriási fejlődését hűen visszatükrözze. A festendő objektum bár összehasonlíthatatlanul komplikáltabb az előbbinél, megbízatásom esetén csak 600 korona megszavazását kérem e célra. Tehát csekély 100 koronával többet, mint a régi városháza képéért a 7812/1908 alatt kiutalva lett.

Kérelmemet legyen szabad alább elmondandó művészi múltammal támogatnom: Mint a bécsi képzőművészeti akadémia rendes növendéke az 1894. évben a „Dessauer”-féle díjat nyertem. 1902-ben pedig Frigyes főherceg őfenségének életnagyságú képét, magas megalégedésére természet után festettem Pozsonyban. Ezenkívül több ízben vettem részt úgy a müncheni Glaspalast, valamint a budapesti Múcsarnok és Nemzeti Szalon kiállításain, mit a birtokban lévő okmányokkal, illetve kiállítási katalógusokkal igazolhatok. Városunkban pedig az előkelőség egész sorozatát festettem teljes sikerrel. Rövid itt-tartózkodásom alatt – e mellett még nagyszámú genre és tájképem talált jóízlésű közönségünk pártolására.

Azon esetben, ha a Tekintetes Városi Tanács fentebb ajánlott munkával engem megbízni lesz, ígérem, hogy tőlem telhetőleg a lehető legjobbat fogom nyújtani.

A Tekintetes Városi Tanácsnak kész híve

Szabadkán, 1912. augusztus hó 11-én.

Bencze Ferenc

festőművész

L. Szabadka, Széchenyi tér 106.

(SzTL, Városi Tanács II. 224/1912)

## 6.

Szabadka, 1899. július 17.

Mamusich Lázár polgármester indítványozza, hogy K. Kováts István festőművész Palicsról készített olajfestményeit a Városi Tanács vásárolja meg.

Tekintetes Tanács!

A városunkban időző K. Kováts István akadémiai festőművész hat darab eredeti olajfestményt készített a Palics fürdő egyes tájrészleteiről; miután pedig ezen festmények a város részére nemcsak szép, de egyúttal becses emléket képeznek a jövőre nézve Palics fürdőnek a millenaris évben való kinézése tekintetében, másrészt pedig alkalmasak arra, hogy a fürdő tájékoztató ismeretetését elősegítsék, érdekében állónak találom, hogy a város ezen képeket a maga részére annál inkább is megszerezze miután fönt nevezett festőművész az összes képeket értéküknél jóval olcsóbb áron, azaz összesen 250 frt, szóval kétszázötven forintért hajlandó átengedni. – Kérem ennél fogva a tekintetes tanácsot, miképp e képeket a kitett összegben K. Kováts Istvántól megvásárolni és az összeget részére kiutalványozni méltóztassék.

Szabadkán, 1899. július 17.

Mamusich  
polgármester

(*SzTL, Városi Tanács XII. 973/1899*)

## 7.

Szabadka, 1899. szeptember 5.

Mamusich Lázár polgármester a Városi Tanács által megvásárolt palicsi képekkel kapcsolatban keletkezett nézeteltérésekről.

Tekintetes Közgyűlés!

Szabadka szab. kir. város tanácsa folyó évi július hó 20-án tartott tanácsülésében 13.079/899 szám alatt hozott határozatával K. Kovács István, jelenleg itt tartózkodó akadémiai festő-művész által megfestett és Palics fürdő különböző részleteit feltüntetendő hat darab képet vásárolt meg azon célból, hogy Palics fürdőnek a millenaris évben való mikénti kinézését és annak mikénti fejlettségét az utókor részére arra méltó képekben megőrizze.

Szükségesnek tartom megemlíteni, hogy ezen képeket sem a tanács, sem pedig én nem rendeltük meg a nevezett művésznél, hanem azokat nevezett

spontán, és pusztán Palics iránti előszeretetből festette meg, s csak midőn azok már teljesen készek voltak, ajánlotta fel a város közönségének megvételre.

Tisztelettel alulírott, noha a szépművészet iránt mindenkor előszeretettel viseltem, és viseltetem, mit igazol azon körülmény is, hogy lakásomat budapesti elsőrangú művészekről vásárolt nem egy drága kép díszíti; – s noha a nevezett festőművész által felajánlott képeket úgy a dispositio, mint a kivitel tekintetében teljesen jóknak és a létesítendő városi múzeum részére okvetlen megveendőknak tartottam, mégis szükségesnek véltem, hogy azok előbb a tanácssteremben kiállítatva, azok jóságára és értékére nézve ne csak a tanács tagjainak, hanem az ott nagy számban megforduló városi képviselőknek véleményét is kikérjem, és csak midőn tapasztaltam, hogy a képek sokaknak tetszését megnyerték, és azok árára nézve is helyes útbagazítást nyertem, határoztam el magamat, hogy az említett 6 drb. képet 250 forint vételárért a város közönségének megvételre ajánlom.

Tekintetes közgyűlés! Ezen ténykedésemet tisztán a közérdek vezette, mert ha az egyes egyének, s ha az egyes családok iparkodnak magukat nemcsak fényképekben, hanem drága festményekben az utódok számára megörökíteni, akkor egy erkölcsi testületnek, egy szabad királyi városnak culturtörténeti szempontból kötelessége gondoskodni arról, hogy életének egyes phasisait az utókor számára fixírozza, megörökítse.

Sajnálattal kell kijelentenem, hogy széles e hazában e törekvésben nem mi vagyunk az elsők, hanem a legeslegutolsók –, mert a most jelzett irányban városunk közönsége még alig tett valamit; és a midőn a múlt idők mulasztásait, a város anyagi viszonyaihoz mérten szerényen és lassanként pótolni kívántam, akkor akad Szabadka városában egy magát a „Népszavá”-nak gúnyoló lap, mely ezen törekvésemben a legméltatlanabb gyanúval illet.

A Szabadkán megjelenő „Népszavá”-nak ugyanis folyó évi szeptember hó 3-án kiadott és /. alatt ide mellékelt 36. számában „Számadást kérünk” című vezércikkében az ismeretlen cikkíró azzal gyanúsít engem, hogy K.-Kovács István akadémiai festőművész által megrendésemre elkészített életnagyságú arcképem munkadíját részben a város terhére alku nélküli s állandóan tartó hosszabb festő munkák megrendelésével egyenlitem ki.

Tekintetes Közgyűlés!

Életem mindig és mindenkor nyitott könyv volt. Ebből csak a gyűlölettel párosult rosszakarat olvashat ki ily intinuatit, amilyennel vádoltatom.

Ezen gyanúsítással szemben elég lenne, ha csak hivatkoznám K. Kovács István által kiadott és a „Bácskai Újság”-ban megjelent és 2% alatt ide mellékelt nyilatkozatra.

Nehogy azonban a gyanúnak még csak árnyéka is illessen, állásom és erkölcsi reputatiom megvédése érdekében tisztelettel bejelentem a tekintetes közgyűlésnek, hogy a város közönsége részére, a tanács által közérdekből megvett

és K.-Kovács Istvánnak már kifizetett 6 darab palicsi festménynek az árát 250 frtot, a mai napon .... szám alatt a városi házipénztárba lefizettem, és amennyiben a város közönsége a kérdéses és Palics fürdő különböző részleteit feltüntető képeket a maga, illetve a létesítendő városi múzeum részére megtartani nem akarja, ünnepélyesen kijelentem, hogy azt a letett 250 frt vételárban a magam részére megtartani hajlandó vagyok.

Szabadka, 1899 évi szeptember hó 5-én

Mamusich Lázár  
polgármester

(SzTL, Városi Tanács XII. 973/1899)

## 8.

Szabadka, 1903. március 14.

*Kovácsnai Kováts István*<sup>4</sup> festőművész ajánlata Kossuth Lajos arcképének megfestésével kapcsolatban.

Tekintetes Tanács!

Huzamosabb külföldi tartózkodásomról hazaérkezve arról értesültem, hogy Szabadka törvényhatósági bizottsága elhatározta, hogy Kossuth Lajos arcképét a Városház tanácsterme részére megfesteti.

Tisztelettel alulírott mint aki kiválóan az arcképfestészettel foglalkozom, nagy megtiszteltetésnek és kiváló ambíciómnak tekinteném, ha a Tekintetes Tanács engem méltóztatnék az arckép megfestésével megbízni, és evégből bátorkodom jelen ajánlatomat betervezni annak erkölcsi támogatásával a következőkre nagyobb szabású alkotásaimra hivatkozni.

Pancsova sz. kir. város megrendelése folytán nemrég készítettem el Ő felsége a király életnagyságú arcképét, a legszélesebb körű megalégedésre.

Legutóbb a Bpesti Kir. Tudomány Egyetem megrendelésére elkészítettem Gróf Csáky Albin volt Cultusminister új Ő nagyméltóságának élet utáni arcképét, amely az ide A/. és B/. alatt csatolt, de különben az összes fővárosi lapok közleménye szerint is nemcsak hogy teljes megalégedés mellett lett átvéve, de annyira tetszett, hogy az Egyetemi tanács határozata folytán mindkora az Egyetem festőjének lettem kinevezve, minek folytán máris megrendelést kaptam további Br. Eötvös Loránd és Wlassits Gyula miniszter urak arcképeinek megfestésére.

Ezek előre bocsájtása után hajlandó vagyok Szabadka város részére is Kossuth Lajos arcképét a Tekintetes Tanácsnak 8906/902 sz. alatti irataiban a mérnöki hivatal által megadott méreteken kerettel ellátva és helyre állítva 2400, azaz kétezernegyszáz koronáért elkészíteni, megjegyezvén,



hogy a kép átvételét megelőzőleg hajlandó vagyok, az bármily Bpesti műbírálatnak, akár a képzőművészeti társulatnak, valamint Kossuth Ferencz és Gróf Kreit Béla uraknak a hasonlat tekintetében való megítélésének alávetni és az átvételt ezen bírálatoktól függővé tenni; nem átalva még megemlíteni miképp már ezúttal is megígérhetem, hogy ezen kép mint kifogástalan műalkotás egyúttal egyike lenne az Országban a legjobb Kossuth arcképeknek.

Kérem ennél fogva a Tekintetes Tanácsot, miképp ajánlatomat elfogadni és a kép megfestésével a jelzett feltételek mellett engem megbízni méltóztassék.

Kiváló tisztelettel

Kovácsnai Kováts István  
festőművész

Szabadka, 1903. márcz. 14.

9.

Jászapáthi, 1904. augusztus 20.

Szirmai Antal festőművész dr. Biró Károly szabadkai polgármesterhez intézett levelében megmagyarázza, miért nem festette meg Kossuthot „magyar nadrág”-ban.

Kedves Károly barátom,

Sajnálatom nem tudtam a Kossuth képet személyesen átadni.

Amint feleségemtől hallottam, a képpel meg voltak elégedve az urak, egyedül nem találták eléggé magyarosnak, hogy pantalonban festettem.

Én ezt azért festettem így, mivel Kossuth *soha* nem viselt magyar nadrágot.

Úgynevezett pék lába volt vagy másképp x lába és nagyon rosszul festett ilyen lábakkal szűk magyar nadrágban. Azért is, szinte maga csinált magának egy külön ruházatot, amely ezt a kis testi fogyatkozást eltakarta. Többnyire így is festik az utolsó időben. Én egy időre megkaptam azon öltözetet, amelyet Kossuth 1848 viselt és amelyet a híres körútjában használt. Ezután csináltattam Roskovics egy teljes azonos kosztumot és ez után festettem én is a képet.

Épp ezért a ruháért sem tudtam a képet elkészíteni, mivel időközben elkérték azt tőlem, s sokáig kellett reá várakoznom, amíg azt visszakaptam.

Nyugtasd meg tehát az urakat; így a kép sokkal korhűbb, mintha magyar nadrágba bújtattam volna.

Mellékelve küldöm a nyugtát úgyszintén az arany keret és szállítási költségeket.

Szíveskednél intézkedni, hogy ezen összegeket folyósítsák. Czim. Sz. A. Jászapáthi.

Fogadd szíves jóindulatodért köszönetemet régi híved

Szirmai Antal

(SzTL, Városi Tanács II. 199/1904)

## 10.

München, 1904. február 17.

*Csóvits Ilona*<sup>5</sup>, a müncheni akadémia növendéke palicsi helyiségért folyamodik a törvényhatósági bizottsághoz, mert rajz- és festészeti órákat óhajt adni, hogy kiegészítse a városi hatóságtól folyósított segélyösszeget.

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

Mély tisztelettel alulírott esedezem a Tekintetes Törvényhatósági Bizottsághoz, hogy Palicson, Szabadka szab. kir. város birtokában lévő épületeknek egyikében egy szobát, júliustól szeptember végéig ingyen átengedni kegyeskedjék. Annak fejében egy képet fogok festeni a tanácsterem részére, amely egy palicsi részletet fog ábrázolni. A festményt szeptember hónapban átszolgáltatom.

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság! Azért óhajtánék lakni Palicson, mert a nyár folyamán, szabadkai intelligens, festőművészet iránt érdeklődő közönségünk nagyobb részét kint lakik. – Óhajtásom volna Palicson rajz – festő órákat adni, mert bízom abban, hogy palicsi intelligens közönség körében, bizonyára találkozni fog, aki a festészetet dilettánsképp akarná elsajátítani. Én pedig anyagilag támogatva lennék, s ezáltal a jövő évfolyamban megszakítás nélkül folytathatnám tanulmányaimat. – Mert az a segélydíj amit a Tekintetes Törvényhatóság részemre meg szokott szavazni, nem elég arra, hogy itt Münchenben megszakítás nélkül, bevégezzem az évfolyamot. Az év közben való szünet pedig ártalmamra szolgál.

Alázattal kérem a Tekintetes Törvényhatósági Bizottságot, hogy kegyeskedjék tekintetbe venni azt, hogy fő törekvésem az, miszerint szülővárosomnak hálás legyek. S célom az, hogy elérje a művészetben a felvirágozását. – Tehát esedezem a Tek. Törvényhatóság Bizottságához kegyeskedjék részemre átengedni a *kért* szobát, de megjegyzem, hogy kellő világossággal bírjon, mert arra *súlyt* kell fektetnem.

Kelt München, 1904. II. 17.

alázatos tisztelettel  
Csóvits Ilona

(SzTL, Városi Tanács XVIII. 4/1904)

## 11.

Szabadka, 1906. május 6.

Csóvits Ilona értesíti a Városi Tanácsot, hogy a müncheni akadémia három évét elvégezte, és tanulmányainak támogatására további segélyösszegre tart igényt. Ezért eladásra felajánlja Carracci egyik művének másolatát.

Tekintetes Tanács!

Én mély tisztelettel alulírott Szabadka város évi 600 korona segélyével az 1903., 1904. és 1905. tanévekben a müncheni festő akadémián a festőművészeti tanulmányaimat bevégeztem; mely idő alatt az elmúlt év végén hazaérkezésemkor rendszeren felmutatott bizonyítványaim szerint professzorom teljes megelégedésére – tanultam.

Az elmúlt 1905. tanév alatt Münchenben festettem, illetőleg lemásoltam Carraccinak XVI. században készült „Assisi szt. Ferencz álma” című festményét, amely képet még a múlt év tavaszán a tekintetes Tanácsnak megküldtem. Ezen festményem – nem öndicsekvésből állítom – szakértők véleménye szerint az eredeti után igen sikerült festmény.

Tudomásom szerint Szabadka város tekintetes Tanácsa több tanyai templom felépítését tervbe vette. Ezen festmény szent képet ábrázol amennyiben Assisi szt. Ferencz sanyargatott életének elgyengült végóráit élénk tárja; amely kép szerény véleményem szerint keresztény hívőinkre mély hitvallási érzelmeket fog gyakorolni.

Én alulírott 1905. évi szeptember hó 20-tól Szabadkán alakult Szabad Lyceumban ideiglenes 72 korona havi fizetés mellett a rajz és festészeti tárgyból tanórákat adok, amely csekély fizetés mellett alig vagyok képes napi szükségleteimet beszerezni, holott folyó tanév befejeztével tanulmányaim folytatása és bővítése végett szünet alatt kénytelen leszek ismét egy olaszországi festő akadémiát látogatni, melyhez természetesen kiadásaim lesznek.

Mivégből mély alázattal kérem a tekintetes Tanácsot, hogy fent jelzett festményemet a felépítendő templomok egyike részére a tekintetes Tanács által meghatározandó összegért megváltani méltóztassék.

Szabadka, 1906. évi május hó 6-án

Teljes tisztelettel  
Csóvits Ilona

(SzTL, Városi Tanács II. 79/1906)

## 12.

Szabadka, 1906. november

Csóvits Ilona festőművész folyamodványa II. Rákóczi Ferenc arcképének elkészítésére.

Tekintetes Törvényhatósági Tanács!

Alulírott azon alázatos kéréssel fordulok a Tekintetes Törvényhatósági Tanácshoz, kegyeskedjék a tanácsterem számára készítendő II. Rákoczy Ferencz nagy fejedelmünk arcképének megfestésével engem megbízni, illetőleg annak megfestését nekem ítélni.

Alázatos kérelmemet a következőkkel vagyok bátor támogatni; mint Szabadka városának szülőtte, kiképeztetésem alkalmával szerencsés voltam a város kegyes támogatását élvezhetni, s ha szabad mestereimtől kapott bizonyítványaimra hivatkoznom, ezek igazolják, hogy a Tekintetes Törvényhatósági Tanács nem egészen érdemtelenre pazarolta jótéteményét. – Végre óriási küzdelmek és nélkülözések árán pályám elején volnék. – De, hogy épp ezen a pályán mily nehéz már férfinak is, hát még nőnek a kezdet nehézségeivel megküzdeni –, ezt említenem szinte fölösleges. S mivel ez idő szerint támogatás, tehát határozott megbízás nélkül nagyobb munka megalkotásához nem foghatok, mert hisz ma még a mindennapi kenyérért is a legerősebb küzdelmet kell folytatnom, s pályámhoz –, noha eddig csak töviseit ismertem, oly hévvel ragaszkodom, hogy a tőle való megválás rám nézve egyet jelentene a megsemmisüléssel: ismét csak a Tekintetes Törvényhatósági Tanács nagyra becsült tagjainak jóakarására és bölcs belátására apellálhatok, mint akik legjobban ismerhetik anyagi helyzetemet. Esedezem tehát a tekintetes Törvényhatósági Tanácshoz, kegyeskedjék engem a már elébb nevezett kép megfestésével megbízni; mert hisz kitől is várhatnék inkább ily segílyt, mint szülővárosom erkölcsi és szellemi vezetőitől, kik ezen támogatásukkal örök hála köteleznének egy nehéz pálya kezdetén lévő nőt.

Mint Szabadka város szülőtte bátorkodom boldog emlékü fejedelmünknek arcképét a Tekintetes Törvényhatósági Tanács bölcs óhaja szerint megfesteni azon határozott kikötéssel, hogy – ha a megfestendő képem *előlegesen kikérendő szakértők véleménye alapján meg nem felelne, a kinűzött pályadíjra nem számítok.*

Ezen a városra nézve előnyös feltételek felajánlása mellett vagyok bátor alázatos kérelmemet megismételve, hogy a Tek. Törvényhatósági Tanács ügyemet jóakarattalag lesz kegyes támogatni, magamat

A Tekintetes Törvényhatósági Tanács kegyes pártfogásába ajánlva maradok

Szabadkán, 1906. évi november hó

Alázatos Tisztelettel

Csóvíts Ilona

(SzTL, Városi Tanács I. 344/1906)

### 13.

Szabadka, 1907. május 9.

Csóvíts Ilona festőművész a palicsi hidegfürdő ingyenes használatára kér engedélyt. Megemlíti, hogy 1906-ban az országos festőművészi egyesület meghívására Nagybányán töltötte a nyarat.

Tekintetes Tanács!

Én tisztelettel alulírott Szabadka város tekintetes Tanácsának 17634/905 számú határozatával Palics fürdőn az ide ./ alatt visszamutatott 1905. évi szeptember hó 16-án kiállított fürdőjegy szerint vasár- és ünnepnapok kivételével hétköznapokon használható Hideg gyógyfürdő használatát nekem méltóztatott megengedni.

Mínthogy a fürdőjegy kelte is igazolja, hogy az csak későn az őszi idényben lett volna használható, amikor már a meleg fürdőket sem veszik igénybe, annak használatától elállottam.

A múlt 1906. év nyarán pedig Szabadkán nem lehettem, mert az országos festőművészi egyesület meghívására kénytelen voltam Nagybányán tölteni a nyarat. Így én a hideg gyógyfürdőt nem vehettem igénybe.

Miért alázattal kérem a tekintetes Tanácsot:

miszerint a nekem 1905. évben engedélyezett 30 díjtalan ingyenes hidegfürdő engedélyezését kegyesen megadni méltóztassék.

Szegénységemet a 17634/905 szám alatt benyújtott kérvénnyel igazoltam.

Szabadka, 1907. évi május hó 9-én

Tisztelettel

Csóvíts Ilona

festőnő

(SzTL, Városi Tanács XVIII. 30/1907)

## 14.

Szabadka, 1906. november 26.

*Aczél Henrik*<sup>6</sup> festőművész Rákóczi Ferenc arcképének megfestésére pályázik.

Tekintetes Városi Tanács!

Szabadka város Törvényhatóságának határozatából kifolyólag, hogy Rákóczi Ferencz életnagyságú arcképét a város tanácsterme számára megfesti, mély tisztelettel nyújtom be ajánlatomat alázattal kérve a tekintetes Tanácsot, hogy ezen művészi munka elnyerésével engem bizzon meg.

Múlt évben készítettem a tekintetes Tanács megbízása folytán néhai Czorda Bodog arcképét, akkor még szükségesnek tartottam, hogy felsoroljam azon előkelőségek neveit, akiket eddig festettem hatóságok megrendelésére, ezúttal legyen szabad felemlítenem munkásságom eddigi eredményének egy részét.

1897-ben a közoktatásügyi minisztérium az évi sikereimért 1897/66501. rendelettel kinevezett az országos múzeumba, ahol több évet töltöttem. (Kívülem eddig csak Than és Barabás részesültek ilyen kitüntetésben.) Képzőművészeti kiállításokon való sikereim közül felemlítem a Múcsarnok 1899. évi nagy nemzetközi és 1900. évi tavaszi nemzetközi kiállításait, ugyancsak ez években az őszi szegedi kiállításokat. A nemzeti szalón 1901. évi nagy kiállítását, továbbá a Múcsarnok által rendezett 1904. évi nagyvárad kiállítást. Ezekén kívül közel 30 magyar és külföldi kiállításon szerepeltem elég sikerrel, így a szabadkai kaszinó kiállításán is több képpel, de ezek felsorolásával nem akarom a tekintetes Tanács szíves türelmét igénybe venni. Ezek felemlítésével is csak vázolni akartam művészi munkásságomat a tekintetes Tanácsnak, hogy tisztább képet alkothasson arról, hogy méltó vagyok-e ezen kitüntető megbízás elnyerésére. Ami pedig pályázatom anyagi oldalát illeti, bátor vagyok tisztelteljesen bejelenteni, hogy a munka elkészítéséért 1000, azaz ezer koronát kérek. A festményt teljesen Szabadkán készítem el, és így a tekintetes Tanácsnak bármikor módjában áll annak készítését is megtekinteni.

Mély tisztelettel kérve ajánlatom elfogadását, vagyok a tekintetes Tanácsnak

kész szolgája  
Aczél Henrik

Szabadka, 1906. nov. 26.

(SzTL, Városi Tanács I. 344/1906)

## 15.

Szabadka, 1912. március 15.

Martinovics Béla elnök és Aczél Henrik titkár bejelenti, hogy megalakult a miskolci országos amatőr és háziipari kiállítás szabadkai csoportja. Működéséhez 400 korona segílyt kér.

Tekintetes  
Városi Tanács

A miskolci országos háziipari és amateur kiállítás elnöksége, amely kiállítását Izabella főhercegnő őfensége védnökségével és személyes jelenlétében folyó évi márczius 31-én fogja megnyitni, felhívást intézett a D. M. K. E. szabadkai osztályához, hogy hasonlóan a többi városokhoz alakítsa meg helyi csoportját, amely a város közönsége által kiállítandó tárgyak rendezését, oda-szállítását intézze és irányítsa.

Ezen csoport folyó hó 14. délután megalakult és elnökévé Martinovics Bélát, titkárnak Aczél Henriket, jegyzővé Liuba Kornélt választotta meg. Tekintve, hogy a sürgősségnél fogva a csoport fenti irányú munkálkodását megkezdette, mély tisztelettel fordulunk kérésünkkel a tek. városi Tanácshoz, kegyeskedjék, a város kultúrhaladásának feltüntethetése céljából (minthogy a kiállítandó tárgyak szállítása és elrendezése anyagi áldozatot követel) 400, azaz négyszáz koronával ezen kultúrtörekvés létesítését támogatni; miként más városok is ezen úgy létesülhetése tekintetében hoztak hasonló áldozatot.

Szabadka, 1912. márczius 15.

Tisztelettel

Aczél Henrik  
csoport titkár.

Martinovics Béla  
elnök.

(SzTL, Városi Tanács II. 64/1912)

## 16.

Budapest, 1909. november 16.

Róth Miksa<sup>7</sup> üvegfestő beterjeszti költség-előirányzatát a szabadkai városi székház építkezéséhez készítendő üvegfestészeti munkálatokról.

*Költség – előirányzat*  
a szabadkai városi székház építkezéséhez készítendő üvegfestészeti munkálatokról:

1)	27	ablak a közgyűlési teremben, díszes, ornamentális üvegfestészeti kivitelben, darabja átlag	340-	9180-
2)	Alternativa:			
		Ugyanezen 27 ablak, a felső részek díszornamentális üvegfestészeti kivitelben, az alsó részek gazdag, figurális üvegfestéssel:		
	12	ablak ornamentális, a	340.-	4 080.-
	15	ablak figurális, dbja	700.-	10 500.-
			kor.	14 580.-
3)	7	ablak a kisteremben, középgazdagságú ornamentális üvegfestészeti kivitelben, darabja	200-	1400-
4)	11	nagy ablak a polgármesteri és főispáni szobákban és az esketési teremben, középgazdagságú ornamentális üvegfestészeti kivitelben, darabja	470-	5170-
5)	30.00 m	középgazdagságú üvegfestészet a lépcsőház ablakaiba a	120-	3600-
6)	70.00 m	egyszerűbb üvegfestészet a vesztibül ablakaiba a	80-	5600-
7)	2	üvegfestmény a régi és az új városháza képével a vesztibül ablakaiba a	500-	1000-
		összesen kor.		25 950

Kiváló tisztelettel  
Róth Miksa

(SzTL, Városi Tanács XV. 87/1906)

17.

Budapest, 1912. május 25.

Róth Miksa tudósítja Váli Gyula városi főmérnököt, hogy az üvegfestmények egy részét elkészítette, és a szabadkai Városi Tanács címére elküldte.

Nagyságos

Váli Gyula v. főmérnök úrnak

Szabadka



A küldött 2 fényképet köszönettel vettem a most már a két apród-alakos ablakot is elkészíthetem. – Bár a fényképek egyike fordított helyzetben van fölvéve, azt hiszem, hogy mégis sikerülni fog ezt a nehézséget is leküzdeni. –

A kész üvegfestmények egy részét 11 ládába csomagolva mai napon a városi tanács címére elküldöttem. – Kérem azok odaérkezténél arra ügyelni, hogy a ládák csakis álló helyzetben fuvaroztassanak a helyszínére. – Egyben pedig kérném, hogy a küldemény odaérkeztéről engem értesíteni szíveskedjék, hogy elhelyezőimet azonnal odaküldhessem. – Ezen ládák a lépcsőházi, folyosó és nagyterem felső ablakait tartalmazzák. –

Főmérnök úrnak szíves fáradozását hálásan köszönve, maradok

kiváló tisztelettel  
Róth Miksa

(*SzTL, Városi Tanács XV. 87/1906*)

## 18.

Budapest, 1912. augusztus 13.

Róth Miksa értesíti Váli Gyula főmérnököt, hogy a városháza számára az összes üvegfestményt elkészítette, és azokat el is küldte.

Nagyságos

Váli Gyula

főmérnök úrnak

Szabadka

Van szerencsém főmérnök urat tisztelettel értesíteni, hogy a városháza számára készült összes még hátralevő üvegfestményeit a mai napon a tekintetes Tanács címére biztosított határidővel elküldöttem.

Amennyiben a küldemény odaérkezik, igen kérném főmérnök urat szíveskedjen engem táviratilag értesíteni, hogy elhelyezőmet haladéktalanul odaküldhessem.

Fogadja főmérnök úr nagyrabecsülésem kifejezését mellyel vagyok

kiváló tisztelettel  
Róth Miksa

(*SzTL, Városi Tanács XV. 87/1906*)

## 19.

Budapest, 1912. február

A Nemzeti Szalon kérvénye a Szabadkán rendezendő tárlat helyiségének biztosítása, segély megszavazása és képvisárlás iránt.

Nagyságos Polgármester Úr!

A Nemzeti Szalon művészeti egyesületnek a magyar képzőművészet érdekében kifejtett immár közel két évtizedes működése alatt mindig egyik fő programpontja volt az, hogy az egyes nagyobb vidéki kultúrközpontokban rendezett tárlataival a művészet iránti érdeklődést az egész országra kiterjessze. Ez irányú működésünk úgy a magyar képzőművészet, mint az ország általános kulturális élete szempontjából jelentős eredménnyel járt, és immár 51 szép sikeres kiállításra tekinthetünk vissza, melyeket az ország különböző városaiban rendeztünk. Ezen tárlatok közül talán az ezelőtt 9 évvel rendezett szabadkai tárlat volt az, mely a legmaradandóbb kulturális eredménnyel járt. Ezen kiállítás nagy sikere buzdította egyesületünket a bajai, zombori és újvidéki nagy sikeres tárlatok rendezésére és a szabadkai kiállítás eredménye volt az, hogy azóta az egész délvidék mintegy bekapcsolódott az ország művészeti vérkeringésébe.

Mivel ezen jelentékeny eredmények, továbbá a művészek és a szabadkai műbarátok óhaja arra bírták a Nemzeti Szalon vezetőségét, hogy egy újabb kiállítást rendezzen Szabadkán, azzal a tiszteletteljes kérelemmel fordulunk Nagyságos Polgármester Úrhoz, kegyeskedjék ezen, most már igazán kultúr-szükségletet képező második szabadkai kiállításunk megtartását ugyanazzal a jóindulattal lehetővé tenni, amit első ízben tapasztalni szerencsénk volt. Méltóztassék Szabadka város nagy tekintetű tanácsa elé terjeszteni abbéli kérelmünket, hogy a f. évi április végén, vagy május hóban tartandó második szabadkai képzőművészeti kiállításunk céljaira az új művészi városháza nagy-termét rendelkezésünkre bocsátani és a kiállítás tartama annak világításáról gondoskodni kegyeskedjék.

Bátrak vagyunk továbbá arra kérni nagyságos Polgármester Urat, hogy tekintettel a kiállítással járó tetemes szállítási és adminisztratív kiadásokra, részünkre – mint az a múlt alkalommal is történt – 600 K segély kiutalását és a városi múzeum számára kiállításunk anyagából 1000 K-nyi, vagy esetleg nagyobb összegű művásárlást a nagy tekintetű tanácsnál kieszközölni méltóztassék.

A magyar képzőművészet ügyét Nagyságos Polgármester Úr szíves jóindulatába ajánlva, fogadja Nagyságod nagyrabecsülésünk

őszinte nyilvánítását

Budapest, 1912. február hó

Déry Béla  
igazgató

Andrássy Gyula  
elnök

(*SzTL, Városi Tanács II. 55/1912*)

20.

Szabadka, 1912. május 6.

A szabadkai polgármester értesíti a törvényhatósági bizottságot, hogy a Nemzeti Szalon kiállításán a város részére három festményt vásárolt.

Tekintetes Tanács!

A törvényhatósági bizottság 1912 8114 sz. határozata folytán tisztelettel jelentem, hogy a „Nemzeti Szalon” f. hó 5-én Szabadkán megnyílt 52. vándor-kiállításán a nyert felhatalmazás alapján Piukovits József, Farkas Zsigmond, dr. Dembitz Lajos és Váli Gyula b. tag urak közreműködése mellett a következő képeket vásároltam meg:

- |                                   |          |
|-----------------------------------|----------|
| 1. Kacziány Ödön: Pásztor tűz     | 300 kor. |
| 2. Kézdi Kovács László: Álmodozás | 900 kor. |
| 3. Glatter Armin: Varróleány      | 350 kor. |

A mellé írt számok szerint 1550 kor. értékű 3 kép vételára 1100 kor. értékű 3 kép vételára 1100 korona volt.

Kérem ezen összeget az „Előre nem láthatók” számlájánál elszámolás terhe mellett dr. Dembitz Lajos h. polgármester kezeihez kiutalni.

Szabadkán, 1912. május hó 6-án

kir. tanácsos  
polgármester

(*SzTL, Városi Tanács II. 55/1912*)

## 21.

Szabadka, 1914. március 18.

*Keller Albert*<sup>8</sup> szobrász jelentése Gaál Ferenc síremlékének elkészítéséért járó összegről.

A Gaál Ferencz síremlék-szoborbizottság tek. elnökségének.

Szabadka

A Gaál Ferencz síremlék elkészítéséért járó megegyezés szerinti 3000 Korona összegből részletekben felvettem: 2641,75 Korona összeget. Kifizetendő összeg: 35 825 Korona.

A szoborbizottság által jóváhagyott márvány többlet:	100 Korona.
Kifizetendő fennmaradt összeg:	358,25 Kor
Márvány többlet:	100 Kor
járandó összeg összesen:	458 Kor 25 fill.

Szabadka, 914. III/18-án

tisztelettel:

Keller Albert, szobrász.

(*SzTL, Városi Tanács II. 283/1911*)

## 22.

Szabadka, 1918. szeptember 9.

Dr. Dembitz Lajos alpolgármester válaszelevele dr. Károlyi Árpádnak a Barabás Miklós által készített festménnyel kapcsolatban.

Nagyságos igazgató Úr!

Szabadka város polgármesteréhez intézett becses soraira –, amelyben a néh. Barabás Miklós festőművész által alkotott Gál Lászlót honvéd ezredesi egyenruhában ábrázoló életnagyságú olajfestésű arcképet városunknak megvételre felajánlotta – válaszolva, van szerencsém felkérni, hogy szíveskedjék Szabadka város tanácsát levélileg értesíteni, miszerint a kérdéses arckép e hó folyamán Budapesten kinél és mely órákban tekinthető meg, miután a városi tanács hajlandó a felajánlott arcképet képtára részére megvenni, ezt megelőzőleg azonban a festményt szakértő megbízottja útján megtekinteni óhajtja.

Kiváló tisztelettel

Dr. Dembitz

h. polgármester

(*SzTL, Városi Tanács II. 185/1918*)

## 23.

Bécs, 1918. szeptember 15.

Dr. Károlyi Árpád jelenti a Városi Tanácsnak, hogy Barabás Miklós festménye Tury Gyula festőművész műtermében tekinthető meg.

Tekintetes városi Tanács!

A helyettes polgármester úrnak f. hó 9-dikén 20880/1918 tan. szám alatt kelt nagybecsű soraira van szerencsém levélileg tudatni, hogy a néhai Barabás Miklós festőművész készítette s Gál Lászlót honvédezeredesi egyenruhájában ábrázoló életnagyságú olajfestésű arckép f. hó 24-dikétől kezdve

Túry Gyula festőművész úr műtermében

Budapest, IV. Veress Pálné – utca 19. sz. a. naponkint d. e. 11 és d. u. 3 óra közt Szabadka sz. kir. város szakértő megbízottja által megtekinthető.

Kiváló tisztelettel  
Dr. Károlyi Árpád

(SzTL, Városi Tanács II. 185/1918)

## 24.

Szabadka, 1912. június 25.

Oláh Sándor<sup>9</sup> festőművész a festőiskola céljaira a központi elemi népiskola tantermének átengedését kéri.

Tekintetes Tanács

Alulírott tisztelettel kéri a tekintetes Tanácsot, miszerint méltóztassék részemre festőiskola céljaira a központi elemi népiskola Damjanich utcai oldalán levő két földszinti tantermét kiszolgálással együtt f. é. július és augusztus hónapokra díjmentesen engedélyezni.

Kérésemet a tekintetes Tanács jóindulatába ajánlva maradtam a tekintetes Tanács

alázatos szolgálója:  
Oláh Sándor  
festőművész

Szabadka, 1912. június hó 25.

(SzTL, Városi Tanács II. 165/1912)

## 25.

Szabadka, 1948

*Oláh Sándor jegyzeteiből*

Megfelelő műterem = van

lakás – van

Vászon, festék csak a legminimálisabb mennyiségben, csak igen rövid időre – nincs.

-----

Szociális tendenciájú félkész dolgaim vannak, melyeket épp most akarok befejezni.

Kész képeim Belgrádban rövidesen visszakapom.

Fa – szén – nincs.

A munkában elsősorban az anyagiak, tehát pénzgondok gátolnak (fa, szén, házbér, villany – stb.).

Egy kiadós megrendelés levenné a gondokat a vállamról.

62 éves vagyok, elég súlyos idegbaj és süketség, ez azonban alig hiszem, hogy gyógyul.

Dolgozni ettől még tudok, ha nagyméretű munkákat nem is.

Oláh

(. . .)

Írány csak egy lehet = propagandistico naturalismus.

(. . .) Delacroix, Puvis de Chavannes és a legújabb áramlatok is hatással vannak még ma is rám.

*(SzTL, GNO Subotica, Sekretarijat za prosvetu i kulturu, kut. 44.)*

## 26.

Szabadka, 1951. június 19.

Oláh Sándor megküldi önéletrajzát A. Horovitznak, szabadkai művelődési felügyelőnek.

Kedves Horovitz uram!

Itt küldöm a curriculum vitae, sajnos csak hézagos okmányaim vannak, mert a zivataros időkben a legtöbbje elveszett, és én bizony nem tudtam utánajárni, hogy pótoljam. Van egy látogatási bizonyítvány a pesti festőakadémiáról (akkor mintarajziskola volt a neve), melyet mint II. éves növendék

valami ösztöndíjhoz kértem. A müncheni akadémiának sajnos csak egy igazolványa van. Fontos – azt hiszem a dátum –, így mégis pontos adatokat tudok adni.

Melegen üdvözlí

Oláh Sándor

P. s.

Az iratokat ha nem kell, kérem küldje vissza.

-----

Oláh Sándor született 1886. november 5-én – Magyar-Csékén (Bihar m.). Atyja bírósági ember Nagy Szalontáról 1891-ben került ide a városba. Rosszul fizetett hivatalnoki állás mellett 5 gyermek neveltetése és ellátása igen szűkös és hiányos volt. O. Sándor már gyermekkorában hajlamot árult el a rajzolás iránt, amiért bizony sokszor verés lett a jutalom. A gymnasiumba kerülve sok baja volt az akkor erősen katolikus jellegű iskola vakbuzgó tanáraival, kik nem nézték jó szemmel az olyan diákot, ki Voltaire, Büchner (Erő és anyag) könyveit olvassa és citál belőlük.

A gymnasiumból csendesen eltanácsolták, hogy a gyermekek vallási erkölceit megvédjék az atheiste szellemű fiú befolyásától.

A család úgy határozott, hogy a fiút inasnak adják, úgy is lett. Deák István lakatos mesternél néhány hónapot töltött, majd a vasúti fűtőházban a sebeségmérő órák és Westinghouse fékek javításánál mint „gyakornok” segédkezett. Egy ismerős ajánlására a Krompachi vasgyár (akkor Rimamurányi R. T.) vette fel mint szerszámlakatost és kovácsot. Itt töltött egy évet és a serdületlen, gyengén fejlett fiúnak kemény és szigorú életiskola volt ez.

A vasgyárban, nehéz munkában töltött idő alatt ismerkedett meg a munkás világgal s a szociális világszemlélettel, mely egész életére kihatással volt. Aztán szülei a kassai felső ipariskolába adták, hogy egy év után a bpesti Iparművészeti iskola növendéke lett az ötvösművészeti szakon (az újvidéki Ruzsicska Pál festővel járt egy osztályba). A kassai felsőipariskolában szerzett tudása, különösen az ábrázoló geometria lett a veszte, mert az egyik iparművészeti tanár magyarázatát nem tartotta kielégítőnek és ezt meg is mondta. A tanár gúnyosan felszólította: ha jobban tudja, hát jöjjön a táblához és magyarázza el jobban. – Ezt meg is tette, és a tanár úr kénytelen volt fanyarul kijelenteni, hogy így is lehet megoldani.

Persze mennie kellett. Így aztán 1905-ben végre álmai netovábbja, a művész akadémia növendéke lett. Közben persze – szülői átok, kitagadás (elveszett fiú), nyomor, éhezés, öngyilkossági kísérlet (ciánkálival) – Rókus kórház (öngyilkosok osztálya) megismerkedés a legszörnyűbb szegénységgel és nyomorral.

Az akadémián Zemplényi Tivadar keze alatt gyorsan fejlődött, haladt, ösztöndíjat is kapott. Szabadka város, ha jól emlékszem 300 K. évi ösztöndíjjal

segítette meg. Két év múlva kiment Münchenbe és először Hollósy Simon iskolájában, majd a bajor akadémián A. Jank osztályán tanult. Sokat nyomorgott, éhezett, küzdött.

Háromévi müncheni stúdium után hazakerült és Nagy-Bányán dolgozott nyaranta, majd Iványi Grünwald Béla meghívására a kecskeméti művésztelep tagja lett.

1914-ben innen vonult be katonának a szabadkai 6. gy. ezredhez. 1918-ban festőiskolát nyitott és éveken át tanított, dolgozott, nélkülözött, de a harcot fel nem adta. Közben természetesen majd minden kiállításon részt vett, ami kis pénze volt, elköltötte: keretek, szállítás, helyiség stb. Eredmény mindig lesújtó – semmi. 1917-ben megnősült, egy lánya van, ki jelenleg Amerikában él.

1940-ben a hős magyar honvédek a városi bérház tetején levő műtermét 4 óra hosszat lőtték ágyúval, gépfegyverrel, puskával ronggyá lőtték a műveit, csekély bútorait és csak csodás véletlen, hogy ő és felesége élve kerültek ki a szörnyű lövöldözésből. A magyar kincstár természetesen egy fillért sem volt hajlandó kártérítésül fizetni. Ugyanakkor a polgármestert barátai és rokonai pár bevett ablakért és ajtóért százezreket vágtak zsebre. – Persze – a felesége zsidó volt. –

A felszabadulás után ismét tanított, s azóta dolgozik szorgalmasan és kitartóan. Ezek szerint 46 esztendeje szolgálja a kultúrát és minden nyomorúság mellett is kitar és remél. A gyárban szerzett impressióit szeretné még feldolgozni, amelyek a legnagyobb emberi élményei voltak. Reméli, hogy mielőtt meghal, ezt még hátrahagyhatja az utókornak és akkor tudja, hogy nem élt hiába.

(SzTL, GNO Subotica, Sekretarijat za prosvetu i kulturu, kut. 44.)

## 27.

Szabadka, 1950-es évek eleje (?)

Oláh Sándor újabb rövid önéletrajzát írta meg.

Oláh Sándor

szül. 1886. nov. 5. (Magyar-Csékn. Románia.) Nemzetisége: magyar. Nős. Vagyontalan.

1905-ben az orsz. magy. képzőművészeti főiskola hallgatója Zemplényi Tivadar osztályán. (Ezt megelőzően 1 évig az orsz. Iparművészeti Isk. hallgatója 1 évig mint ötvösnövendék.)

1909-től a müncheni Akademie für Bild. Künste hallgatója Angelo Jank osztályán. 1911-ben Hollósy Simon tanítványa, ugyanakkor az akadémia hallgatója is. Nyári szünetekben a nagybányai festőkolónián dolgozik.



1913–1914-ig a kecskeméti művésztelep tagja. 1915-ben bevonult katonának 1918-ig, azóta itt él, alapító tagja volt a Becskereken megalakult művésztelepnek.

Állandóan tanít 40 éve, festeni, rajzolni.

Egy évig dolgozott mint szerszámlakatos a Krompachi vasgyárban.

A Beográdi „Ulus” tagja.

Abból él, hogy a még meglevő vagyontárgyait eladogatja.

100%-os rokkant, teljesen süket.

(*SzTL, GNO Subotica, Sekretarijat za prosvetu i kulturu, kut. 44.*)

## 28.

Szabadka, 1951. augusztus 16.

Oláh Sándor festőművész levele A. Horovitzhoz, amelyben nyomoráról ad hírt és képvásárlásra szólítja fel a városi hatóságot.

Kedves Horovitz néptársam!

Talán már tudja is a kiállítás eredményét: tőlem nem vettek semmit. – OK: a témáim nem felelnek meg.

A múlt (három éve) kiállításon megfelelő témák voltak és vettek egy tájképet (kétszer vették meg, de csak egyszer fizettek), de a szociális témák nem kellettek.

Tehát itt máshol lesz a hiba és nem a téma a fontos, hanem a személy. Én nem lehetek ott és nem kilincselhetek stb. stb.

Én teljes szívvel-lélekkel szolgálom a jugoszláv kultúrát, részt veszek minden örömmel az ország építő munkájában, de hogy ezt tovább is tehessem – élnem kell. Így pedig nem élhetek, mert már az utolsó bútordarabom is eladtam s több nincs. Nem vár más rám, mint a dicstelen suicidium. De talán ez az, amire sokan várnak.

Lakbérem öt hónapja nem tudom fizetni, enivaló, orvosság stb. – semmi. – Miből s mivel dolgozzam hát tovább? Mindenki mindent ígér és semmi sem teljesül, csak ígéretetek maradnak.

Kérem, mondja meg, mi az oka, hogy engem ily kirívó mellőzéssel tüntetnek ki?

Hajlandó a város *sürgősen* segíteni egy vagy több képvásárlással rajtam? Ha igen, tegyen valamit, és ne csak ígéretekkkel intézzenek el. Itt a lakásomon vannak olyan képek, melyek a várost érdeklik, talán azok közül lehetne valamit venni?

Kérem, üzenje meg, mit szándékozik tenni?

Hálás köszönettel és igaz  
tisztelettel  
Oláh Sándor

(*SzTL, GNO Subotica, Sekretarijat za prosvetu i kultura, kut. 44.*)

## JEGYZETEK

- <sup>1</sup> Marastoni Jakab (1804–1860) olasz származású festő, aki Pozsonyban, majd Pesten működött. Itt 1846-ban megnyitotta az ország első festőiskoláját, amelyet sokan látogattak (pl. Lotz Károly, Zichy Mihály stb.). Arcképet, biedermeier életképeket stb. festett, ám jelentősebb oktatói tevékenysége. Szabadka részére elkészíti az I. Ferenc József királyt ábrázoló olajfestményt.
- <sup>2</sup> Jakobey Károly (1826–1891) festő. Marastoni Jakabnál és a bécsi akadémián tanult. Később Lotz Károllyal, Than Mórral, Székely Bertalannal stb. dolgozott együtt. Különösen vallásos tárgyú alkotásai jelentősek. A Szabadka környéki templomokban is több oltár- és mennyezetképe található. Ismertebb portréi szintén magán viselik az akadémizmus jellegét.
- <sup>3</sup> Than Mór (1828–1899) festő. A becsei születésű művész a magyar történeti festészet egyik legjelesebb képviselője. Tanulmányait a bécsi akadémián kezdte, majd Rómában és Párizsban tökéletesítette tudását. Akvarelljei a szabadságharc eseményeit örökölték meg. Történeti képeinek zömét hazatérése után, az 1860-as években festette. Lotz Károllyal a falfestészet területén is kiemelkedő műveket alkotott. Azonban számos mellőzés éri, s Olaszországba távozik. Triesztben hunyt el.  
(A művész itt közölt folyamodványával kapcsolatban: a szabadkai hatóság teljesíti Than Mór kérelmét.)
- <sup>4</sup> Kovásznai Kováts István (1864–?) festő. A szilágysomlyói születésű művész a budapesti Mintarajziskolában és Münchenben tanult. 1904-ben Budapesten állította ki képeit, de már 1900-ban Párizsban néhány tájképpel mutatkozott be. Később Zilahon élt. Táj- és arcképeket festett.
- <sup>5</sup> Jelena Čović (1879–1951) festő. A szabadkai születésű művésznő tanulmányait a soproni festőiskolában kezdte, majd a budapesti Szépművészeti Akadémia növendéke. Utána Münchenben képezte tovább magát. Tanulmányutat tett Bécsben, Berlinben és Párizsban. Kiállított Münchenben, Sopronban, Szegeden és Szabadkán. Táj- és arcképeket különböző művészeti technikával készített.  
(A művésznő folyamodványaiával kapcsolatban: Jelena Čović csak a palicsi hidegfürdő ingyenes használatára kap engedélyt.)

<sup>6</sup> Aczél Henrik (1876–1946) festő. A nagyváradi születésű művész a budapesti Iparművészeti Főiskola elvégzése után Székely Bertalan és Lotz Károly irányítása alatt képezte tovább magát. Olaszországi tanulmányain főként iparművészettel foglalkozott, majd Münchenben festészetet tanult. Később nagy sikerrel szerepel a budapesti Műcsarnokban rendezett tárlatokon. Az 1900-as évek elején kerül Szabadkára, ahol a Felső Nőipari és Iparművészeti Szakiskolát vezette egészen a háború befejezéséig. Utána Budapestre távozott.

Aczél Henrik tájképeket, arcképeket, ritkábban életképeket festett. Restaurálással is foglalkozott.

<sup>7</sup> Róth Miksa (1865–1944) üvegfestő. Üvegmozaik-készítő műhelye 1885-től állott fenn. Budapesten, de másutt is számos kimagasló munkája található. Művei nem mutatnak művészi egyenletességet, mert a historizmus és a szecesszió korszakát tükrözik. Követi a középkori hagyományokat, s mindig az üveglak anyagszerűségét igyekszik megtartani.

<sup>8</sup> Keller Albert szabadkai szobrász pályafutásáról szegényes adataink maradtak fenn. A dokumentumok tanúsága szerint társával szobrászműtermet tartott Szabadkán, s Gaál Ferenc síremlékének elkészítésére kapott megbízást. 1917-ben a palicsi képzőművészeti kiállításon Ferenc Józsefről készített mellszobrával vesz részt. Ennek gipszöntvényét a város megvásárolta.

<sup>9</sup> Oláh Sándor (1886–1966) festőművész itt közölt önéletrajzához hozzáadjuk, hogy személyében a vajdasági képzőművészet egyik kiváló alkotóját tisztelhetjük, akinek műveit több hazai és külföldi múzeum, valamint számos műgyűjtő őrzi.